

## Rudolf Steiner

### KREŠŤANSKÁ ESOTERIKA

Hamburk, 19. května 1908

První slova Janova evangelia se vskutku dotýkají hned nejhlubších světových tajemství. Vidíme to, jakmile si jen oživíme v duši ony duchovědné pravdy, o něž se tato slova opírají; a budeme muset sáhnout značně hluboko do duchového poznání, mají-li se nám tato první slova evangelia objevit v pravém světle. Aspoň krátce si přitom budeme muset připomenout mnohé, co už dobře znají ti mezi vámi, kteří se anthroposofickým uvažováním o světě zabývali už delší čas. Ale některé elementární pravdy anthroposofického názoru na svět budeme muset dnes prostoupit dalšími výhledy do různých významných kosmických tajemství.

Jenom docela stručně si zase nastíníme bytost člověka, tak jak se nám tato bytost jeví z duchovědného pohledu, a to nejprve v době od rána, kdy se člověk probouzí, až do večera, kdy ho zase obejmě spánek. Víme, že člověk se skládá z fyzického těla, z těla éthemého nebo životodárného, z těla astrálního a z já. Tyto čtyři články lidské bytosti se však v onom spojení, které jim normálně připisujeme pro bdělý stav, vyskytují skutečně jenom za tohoto bdělého stavu. Obzvláště bude nutné, abychom si vepsali do duše, že v noci, během spánku, je člověk v podstatě úplně jinou bytostí; neboť jeho čtyři články jsou pak skloubeny docela jinak než za dne, při bdění. Když člověk spí, leží jeho fyzické a éthemé tělo v posteli; astrální tělo a já jsou v jistém smyslu uvolněny ze spojitosti s fyzickým a éthemým tělem, jsou tedy - chápeme-li to slovo nikoli v čistě prostorovém, nýbrž v duchovém smyslu - vně fyzického a étherného těla. Tak je za noci člověk bytostí, jež se vlastně skládá ze dvou částí: z té, která zůstala v posteli, a té, která se vyčlenila z těla fyzického a éthemého. Ale musíme si přitom především ujasnit, že v noci - od chvíle, kdy člověk usne, až do chvíle, kdy se ráno zase probudí - by to, co zůstává ležet v posteli, tělo fyzické a éthemé, když by je opustilo to, co je naplňuje během dne - to, co žije v těle astrálním a v já -, že by tyto dva články pak nemohly samy o sobě vůbec obstát. A to je bod, kde musíme proniknout trochu hlouběji

do světových tajemství.

Máme-li před sebou fyzické tělo člověka, musíme si ujasnit, že toto lidské fyzické tělo, které vidíme očima a hmatáme rukama, má za sebou dlouhý vývojový proces. Prošlo tímto vývojovým procesem v průběhu celého vývoje naší planety Země. Těm, kdo se trochu zabývali těmito otázkami, je už známo, že naše Země prošla dřívějšími stavy. Tak jako člověk prochází ze vtělení do vtělení, jako prožívá opětovné pozemské životy, tak také naše Země, než dospěla do toho stavu, v němž je dnes, procházela jinými stavy. Jako mluvíme o dřívějších vtěleních člověka, právě tak můžeme mluvit o dřívějších vtěleních určité planety. Všechno ve velkém i v malém světě podléhá zákonu znovuvtělování. Než se naše Země stala touto Zemí, prošla stavem, který nazýváme „starý Měsíc“, protože dnešní Měsíc je odštěpkem této staré planety; mluvíme-li tedy o „starém Měsíci“, nemyslíme tím dnešní Měsíc, nýbrž planetu podobnou dnešní Zemi. - A právě tak jako u člověka uplyne mezi jedním vtělením a novým narozením jisté časové období, uplynulo jisté časové období i mezi vtělením naší planety, které nazýváme Zemí, a vtělením, které označujeme za starý Měsíc. - Stejně se to má s oním stavem naší planety, který označujeme za „Slunce“. Stav, který označujeme za „staré Slunce“, předcházela před měsíčním stavem naší planety, - a před tímto slunečním stavem předcházel zase stav „starého Saturnu“. Tak hledíme nazpět na trojí dřívější vtělení naší planety.

Naše fyzické tělo získalo svůj první zárodek na starém Saturnu. Tehdy, na starém Saturnu, se vytvořil první základ lidského fyzického těla, ovšem úplně odlišný od našeho dnešního těla. Nic z toho, co se dnes vyskytuje u člověka, kromě jeho fyzického těla, se na starém Saturnu ještě nevyskytovalo. Teprve když se Saturn proměnil v Slunce, tedy v průběhu druhého vtělení naší planety Země, přistoupilo k tomuto fyzickému tělu tělo éthemé, prostoupilo je, impregnovalo je. A jaký byl následek toho? Následek toho byl, že lidské fyzické tělo se proměnilo; pretvořilo se, získalo jiný způsob existence. Tak se fyzické tělo dostává během slunečního vtělení naší Země na druhý stupeň své existence.

Čím dosáhlo tohoto

druhého stupně? Tím, že se na Slunci stalo tělem vnitřně oživeným, kdežto na Saturnu bylo ještě něčím, co se projevovalo strojevě, automaticky. Tělo éthemé, které vklouzlo do fyzického, změnilo jeho podobu. Na starém Měsíci vklouzlo do spojení těla fyzického a étherného tělo astrální. A zase bylo fyzické tělo přeformováno, poťretí přetvořeno, - éthemé tělo teprve podruhé. Konečně na Zemi přibylo k fyzickému, éthemému a astrálnímu tělu ještě já, a já, které teď vklouzlo do této trojitě souvislosti, přetvořilo toto fyzické tělo ještě jednou, takže se z něho nakonec stalo toto složité ustrojení, jímž je dnes. To, co máte dnes před sebou jakožto lidské fyzické tělo, je tedy něco několikanásobně přetvořeného, a stalo se tak složitým, jak se nám jeví dnes, jenom tím, že prošlo čtyřmi vývojovými stavy.

Mluvíme-li o svém dnešním fyzickém těle a říkáme-li, že se skládá z týchž fyzických a chemických látek i sil jako nerost venku v kosmu, pak si ale musíme také ujasnit, že mezi tímto lidským fyzickým tělem a nerostem je přece ještě velmi značný rozdíl. Mluvíme-li o tom v docela elementárním smyslu, tedy vyzvedáme rozdíl mezi fyzickým tělem člověka a fyzickým tělem nerostu (nebo řekněme: křišťálu) tím, že říkáme: Křišťál, pokud jej něco nerozruší zvenčí, podržuje svou formu. Lidské tělo si nemůže podržet svou formu samo sebou; má ji jenom v důsledku toho a má ji jenom tak dlouho, pokud v něm je tělo éthemé, astrální a já. V okamžiku, kdy se éthemé tělo, astrální tělo a já od něho oddělí, začne se fyzické tělo měnit v něco úplně jiného, než čím bylo v době mezi narozením a smrtí: začne se řídit zákony fyzických a chemických látek a sil a rozpadá se, kdežto fyzické tělo nerostu zůstává zachováno.

Něco podobného platí pro tělo éthemé. Když se hned po smrti tělo éthemé, astrální a já oddělí od fyzického těla, vyprostí se po nějakém čase i éthemé tělo ze spojení s astrálním tělem a s jástvím a rozplyne se ve světovém étheru, jako se fyzické tělo rozloží v zemi. Z étherného těla pak zbude jenom onen extrakt, o němž jsme často mluvili; ten zůstává sjednocen s člověkem. Tak můžeme říci, že fyzické tělo člověka má, pravda, v jistém smyslu touž hodnotu jako nerostná říše, rozkládající se kolem nás, ale přece jenom musíme mít na paměti i velký rozdíl mezi nerostnou říší a fyzickým tělem člověka. Někdo by mohl říci: Právě jsme přece slyšeli, že na Saturnu ještě naše fyzické tělo nebylo prostoupeno étherným, ani astrálním tělem, ani jástvím, neboť ty k němu

přibyly teprve na Slunci, na Měsíci a na Zemi; tehdy tedy fyzické tělo člověka mělo skutečně - tak by mohl někdo říci - hodnotu nerostu. - Ale uvedli jsme, jak po tomto dávném stavu, ve kterém bylo fyzické tělo v době saturnské existence, následovaly tři jeho proměny. Ani dnešní nerost, který máte před sebou jako mrtvý nerost, by vůbec nemohl existovat tak, že by obsahoval pouze fyzické tělo. Tady ve fyzickém světě má sice nerost pouze fyzické tělo, ale v absolutním smyslu to neplatí. Přesně jako fyzické tělo člověka, který stojí před námi, obsahuje své éthermé tělo, své astrální tělo a své já, které k němu patří, tak má také nerost nejen fyzické tělo, ale i éthermé tělo, astrální tělo a já; jenomže tyto vyšší články jeho bytosti bychom našli ve vyšších světech. Nerost má éthermé tělo, jenomže to je v takzvaném astrálním světě; nerost má astrální tělo, jenomže to je v takzvaném devachanském neboli nebeském světě; a má jáství, jenomže to je v ještě vyšším neboli duchovém světě. Fyzické tělo člověka se tedy liší od fyzického těla nerostu tím, že fyzické tělo člověka má tady v našem fyzickém světě za bdělého stavu v sobě své éthermé tělo, své astrální tělo a své já; kdežto nerost tady v sobě své éthermé tělo, své astrální tělo a své já nemá. Víme přece, že kromě našeho světa existují ještě jiné světy. Svět, který za obvyčejných okolností vnímáme svými smysly, je prostoupen světem astrálním a ten zase světem devachanským, který se člení na nižší a na vyšší devachanský svět. -

Člověk je ve srovnání s nerostem vyspělejší bytostí proto, že za denního bdění má v sobě své ostatní tři bytostné články. Nerost tyto články sám v sobě nemá; nýbrž musíme si to představit tak, že nerost vůbec není na fyzické úrovni úplný. Myslete si nehet na lidské ruce. Připustíte mi asi, že takový lidský nehet nenajdete nikde venku v přírodě jako samostatnou bytost; neboť má-li růst, předpokládá to ostatní lidský organismus; nemůže být bez něho. A teď si myslete nějakou malou bytůstku, která by měla oči schopné vidět jenom vaše nehty, ale nebyla by schopná vidět váš ostatní organismus. Taková bytůstka by tedy prohlédala celým ostatním prostorem a ze všeho by viděla jenom vaše nehty.

Obdobně jsou i nerosty tady jenom jakými nehty, a v úplnosti je můžete pozorovat, jenom když vystoupíte do vyšších světů; tam mají své éthermé, své astrální tělo atd., a tady jenom své fyzické články. To všechno tedy mějme hodně jasně na paměti, abychom

si ujasnili, že z hlediska vyšší duchové skutečnosti se nemůže vyskytovat žádná bytost, která by neměla v nějaké podobě tělo étherné, astrální a já. Žádná fyzická bytost nemůže obstát, nepatří-li k určitému éthernému, k určitému astrálnímu tělu a k určitému já.

A přece je v tom všem, co už dnes bylo řečeno, vlastně jakýsi rozpor. - Řekli jsme, že člověk je v noci, když spí, docela jinou bytostí než ve dne, když bdí. Ve dne je nám taková lidská bytost docela pochopitelná: to stojí před námi jako bytost o čtyřech člancích. Teď ale přistupme k spícímu člověku a prohlédněme si jeho fyzické ustrojení. Najedná straně leží v posteli tělo fyzické a étherné, kdežto astrální tělo a já jsou vně těchto článků. Z toho nám vyplývá uvedený rozpor, že totiž tady máme před sebou bytost, která jako by byla opuštěna od astrálního těla a jáství. Kámen nespí; jako étherné tělo, astrální tělo a já ho neprostupují, ale setrvávají stále ve stejném spojení s ním. U člověka vychází každou noc astrální tělo a jáství ven. Člověk se v noci nestará o své fyzické a étherné tělo a přenechává je obě noc co noc jim samým. To je skutečnost, o níž se neuvažuje vždycky docela přesně. Každou noc se s člověkem děje tato proměna, že se jeho duchový člověk ve vlastním smyslu toho slova loučí se svým fyzickým a étherným tělem a ponechává je samým sobě. Jenomže fy nemohou samy o sobě existovat; neboť žádné fyzické a také žádné étherné tělo nemůže existovat samo o sobě, i kámen musí být ve spojení se svými vyššími články. Tak snadno pochopíte, že je dočista nemožné, aby vaše fyzické tělo a vaše étherné tělo zůstaly v noci v posteli bez astrálního těla a bez jáství. Ale co se to tedy v noci děje? Vaše astrální tělo a vaše já nejsou v těle fyzickém a étherném, ale zato v nich je jiné já a jiné astrální tělo! Tady máte bod, kde okultismus vám musí poukázat na přítomnost božské duchové podstaty, na duchové bytosti vyššího řádu. Zatímco v noci je vaše já a vaše astrální tělo venku z vašeho fyzického a z vašeho étherného těla, jsou ve fyzickém a v étherném těle

vskutku činné astrální tělo a já vyšších božsky-duchových bytostí. A to má takovýto původ:

Budete-li sledovat celý postup vývoje lidstva od stavu saturnského, a dále stavem slunečním a měsíčním až po Zemi, řeknete: Na Saturnu se přece vyskytovalo také jenom lidské fyzické tělo; tehdy se ještě nevyskytovalo žádné lidské étherné, žádné lidské astrální tělo a žádné lidské já ve fyzickém těle. Jenomže existovat by bylo tehdy mohlo toto fyzické tělo právě tak málo samo o sobě, jako dnes nemůže existovat samotný kámen. Fyzické tělo mohlo tehdy existovat jenom proto, že bylo prostoupeno étherným tělem, astrálním tělem a jástvím božských duchových bytostí. Božské duchové bytosti v něm přebývaly - a přebývaly vně i v následujících kosmických obdobích. A když se na Slunci uhostilo v tomto fyzickém těle vaše vlastní tělo étherné, tedy se - abych tak řekl - pouze smísilo menší lidské étherné tělo s oním dřívějším étherným tělem božsky- duchových bytostí. A tak tomu bylo už na Saturnu: i na Saturnu bylo fyzické tělo prolnto božskými duchovými bytostmi. A teď se dostáváme, pokud jsme tomu správně porozuměli, k hlubšímu pochopení dnešního člověka, a budeme nyní s to opakovat a lépe chápat, co křesťanská esoterika učila od samého začátku.

Vždycky se přece vyskytovali lidé, kteří se zabývali křesťanskou esoterikou, vedle těch, kteří znali pouze onu vnější esoterní křesťanskou nauku. Už častěji jsem poukazoval na to, že velký apoštol křesťanství, Pavel, užíval své mocné, plamenné řečnické schopnosti k tomu, aby učil národy křesťanství, že však také současně založil esoterní školu, jejímž představeným byl *Dionysios Areopagita*, o němž se zmiňuje kniha Skutků apoštolských (17,34). V této křesťanské esoterní škole v Athénách, kterou založil přímo sám Pavel, se učilo nejčistší duchové vědě. A to, čemu se tam učilo, to už si teď budeme moci předvést před duši, když jsme si k tomu snesli stavební kameny předchozím výkladem.

I v této křesťanské esoterní škole se říkalo: Díváš-li se na člověka, jak před tebou stojí za denního bdění, tedy se skládá z fyzického těla, z étherného těla, z astrálního těla a z já, i když slova nebyla přesně táž, jakých používáme dnes; ale na tom nezáleží. Potom se ale poukazovalo i na to, kde stojí člověk ve svém vývoji v přítomné době. Tento člověk, skládající se z oněch čtyř článků, ve skutečnosti není

pořád takový, jakým se nám jeví. Chceme-li uvažovat o člověku jako o bytosti vystavěné čistě z oněch čtyř článků, nesmíme se dívat na člověka v současnosti, nýbrž musíme jít ve vývoji daleko nazpět, až do lemurské doby. V lemurské době se přidružilo k člověku, jenž se tehdy skládal z fyzického těla, z éthemého těla, a z astrálního těla, navíc ještě já. Tehdy bylo možné říci v čistém smyslu, že se člověk skládal z fyzického těla, z astrálního těla a z já. Jenomže od té doby prošel každý člověk mnoha vtěleními. A jaký je smysl vývoje všemi těmi inkarnacemi? Smysl vývoje všemi těmi inkarnacemi je ten, že od vtělení k vtělení já na sobě pracuje, že přetváří tři ostatní články své bytosti. Začíná nejprve přetvářením astrálního těla. U žádného z dnešních průměrných lidí není astrální tělo takové, jaké bylo, než na něm já začalo pracovat v prvním pozemském vtělení. Už v prvním pozemském vtělení proměňovalo já z nitra jisté představy, pocity a vášně, jež byly člověku původně dány; a od inkarnace k inkarnaci je práci našeho já proměňováno stále více. Takže můžeme říci: Člověk nemá dnes jenom ony čtyři články: tělo fyzické, éthemé, astrální a já, nýbrž díky práci svého já má ve svém astrálním těle jednu část, která je výtvorem samotného já. A u každého člověka se dnes astrální tělo rozpadá ve dvě části: v část proměněnou jástvím a v část neproměněnou jástvím. To bude pokračovat stále dál. Pro každého člověka nadejde čas, kdy celé jeho astrální tělo bude výtvorem jeho já. Ve východní moudrosti je obvyklé nazývat onu část astrálního těla, kterou už já proměnilo, mañas, česky: duchovní já nebo duchovní svébytlí. Takže člověk se skládá stále ještě ze svých čtyř článků; ale v nich teď můžeme rozlišovat pět částí: fyzické tělo, éthemé tělo, astrální tělo, já, a jako pátou část onu proměněnou část astrálního těla - mañas neboli duchovní já čili duchovní svébytlí. Můžeme tedy říci, že u každého člověka je tomu tak, že astrální tělo obsahuje mañas čili duchovní já; to je dílem já, produktem práce jáství.

Člověk bude pracovat na sobě i nadále. Země bude procházet dalšími vtěleními, člověk dosáhne postupně schopnosti, které dnes už může dosáhnout zasvěcenec: bude pracovat i na svém étherném těle; dokonce na něm pracuje už i dnes i průměrný člověk; a to, co z jeho étherného těla je přetvořeno ve výtvor jáství, to označujeme názvem budhi nebo životní (oživující) duch. A nakonec dospěje člověk k tomu, že ze svého já přetvoří své fyzické tělo; a to, co na svém fyzickém těle přetvořil ze

svého já, to označujeme názvem átman nebo duchový člověk.

Zaletme pohledem do daleké , daleké budoucnosti, do doby, až už Země projde jinými planetárními formami, jinými vtěleními, až - jak to vyjadřujeme v okultismu - projde stavem jupiterským, venusinským a vulkánským. Tehdy už bude člověk stát na podstatně vyšším stupni, neboť promění celé své astrální tělo v maňas neboli duchovní svébytlí (duchovní já), celé své éthemé tělo v budhi neboli ducha životního (oživujícího) a celé své fyzické tělo v átman neboli duchového člověka.

Srovnajme teď tohoto člověka, jak stane před námi na konci naší zemské dráhy, s člověkem, jaký tu byl na začátku zemské dráhy. Na začátku se z tohoto člověka vyskytovalo jenom fyzické tělo. Prolnuto bylo toto fyzické tělo tělem étherným, astrálním a jástvím, ale ty náležely božským, vyšším bytostem; jenom ony v nich přebývaly. Na konci zemské dráhy bude člověk prolut svým já; a toto jeho já bude samo přebývat v astrálním těle, až totiž toto já v podobě maňasů neboli duchovního já prostoupí jeho astrální tělo; toto já pak prostoupí i éthemé tělo - to bude celé prodchnuto budhi neboli životním duchem - a fyzické tělo bude celé prodchnuto átmanem neboli duchovým člověčenstvím, výtvoří jeho já. Je to věru obrovský rozdíl mezi člověkem na počátku jeho vývoje a člověkem na konci jeho vývoje! Ale právě když před námi jasně vytane tento rozdíl, je možné si vysvětlit to, co jsem úmyslně vylíčil jako rozpor, totiž stav spánku. Právě z onoho způsobu, jak to vysvětlovala křesťanská esoterika, se nám může stát všechno srozumitelným. Musíme si ujasnit: Až Země dojde k cíli svého vývoje, co to vlastně bude, co se před námi vynoří jakožto fyzické tělo? Bude to dnešní fyzické tělo? Zcela a naprosto ne! Nýbrž bude to to, co z tohoto fyzického tělo do té doby udělá lidské já. Dočista prodchnuto duchem bude toto fyzické tělo, právě tak étherné tělo a právě tak astrální tělo. Ale prodchnuto duchem už také bylo fyzické



tělo, a stejně tak tělo étherné a astrální, než je člověk prodchl duchem ze svého já. Dokonce i kámen je dnes, jak jsme řekli, prodchnut duchovou působností, totiž éthemým tělem, astrálním tělem a jástvím, jež patří ke kameni, avšak žijí ve vyšších duchových světech. Tak pochopíme, že křesťanská esoterika má pravdu, když říká: Jistě, to, co máme dnes před sebou jako fyzické tělo člověka, to člověk není ještě s to ovládat; neboť ještě není u cíle svého vývoje, kdy bude tvořivě působit ze svého já až do fyzického těla. Ani to, co má v éthemém těle, není ještě s to ovládat; to bude schopen ovládat až tehdy, kdy Země bude ve stavu venušinském. Člověk tedy ještě nemůže ovládat ze svého já fyzické a étherné tělo. Teprve tehdy je ovládne, až v něm budou vytvořeny budhi a átma. Avšak je třeba, aby jakékoli fyzické i étherné tělo byly ovládány i nyní duchovou působností. To, co jednou bude moci sám člověk dávat fyzickému a éthernému tělu, musí v nich být už i dnes. I dnes musí být ve fyzickém a éthemém těle ony duchové části, které jim jednou bude moci dát lidské já. Byly ve fyzickém těle už na počátku, když člověk byl na Saturnu; byly v něm, když byl na Slunci; a také v něm zůstaly. Proto říká křesťanská esoterika právem, že ve fyzickém těle člověka je už dnes to, co v něm bude jednou, až bude člověk na vrcholu svého vývoje, ale zatím to je átman božské, je to něco z podstaty božských duchových bytostí; a v éthemém těle už je obsaženo budhi, ale jako božský životní duch.

A řekli jsme, že astrální tělo člověka se skládá ze dvou částí, z části, kterou člověk už ovládá, a z části, kterou ještě neovládá. Tak se nyní zeptejme, co asi přebývá a působí v tom, co ještě neovládá? Odpověď bude znít: Také duchovní já, ale božské! Jenom v té části astrálního těla, v níž už já bylo v činnosti od první inkarnace, působí vlastní duchovní život člověka. Tak se nám nyní jeví člověk.

Zaďvejme se teď na něho v době, kdy bdí. Co řekneme? Fyzické tělo, tak jak se před námi objevuje, je pouze vnější stránka. Uvnitř je tím, čemu říkáme átmická podstata. Uvnitř má božsky-duchovou, vyšší podstatu; prostupuje ho božsky-duchová, vyšší podstata. Právě tak se to má s éthemým tělem. Navenek je tím, co drží fyzické tělo pohromadě. Uvnitř je to božský oživující duch. A dokonce i astrální tělo je prodchnuto božským duchovním svébytím. Jenom ona proměněná část astrálního těla je něčím, co si lidské já už vydobylo z celé této souvislosti.

Teď si naproti tomu prohlédněme člověka spícího. Po tom, co jsme si vyložili, zmizí nám na místě onen rozpor. Přistupujeme k spícímu člověku, vidíme přítom, že člověk klidně opouští své fyzické i éthemé tělo. Kdyby své fyzické tělo opustil, aniž by se nějaká božsky-duchová působnost o ně postarala, našel by ráno své fyzické tělo rozrušené. Ale ve fyzickém těle přebývá božsky-duchová fyzická podstata a v éthemém těle božsky-duchová éthemá podstata, a ty v nich zůstávají, když fyzické a éthemé tělo leží v posteli a astrální tělo a já jsou z nich venku. Fyzické tělo a éthemé tělo jsou stále prováty božskou átmickou a božskou budhickou podstatou.

Pohledme teď zpátky na začátek našeho zemského vývoje, kdy já si ještě v člověku vůbec ničeho nevydobylo. Když člověk měl před sebou svou první inkarnaci, nebylo ještě já spojeno s jeho ostatními třemi články, s tělem fyzickým, éthemým a astrálním: z Měsíce přešly do zemského vývoje tělo fyzické, éthemé a astrální, a teprve na Zemi do nich vstoupilo já. Zato však v nich bylo božské já: nebyly by mohly obstat, kdyby je nebylo cele prostupovalo toto božské já. Astrální tělo bylo proluto božským duchovním svébytím, éthemé tělo božským životním duchem a fyzické tělo bylo proluto božským átmanem čili božským duchovým člověčenstvím. - A teď se zadívejme ještě dále nazpět do vývoje měsíčního, slunečního a saturnského. Na Saturnu onen božský oživující duch, který přebývá v člověku dodnes, když leží v posteli, působil tak, že formoval lidské tělo, a to lidské tělo fyzické, do podoby nerostné; za stavu slunečního je formoval do podoby rostlinné; na Měsíci už je mohl formovat do podoby něčeho, co pociťuje blaho a bolest, ale ještě se nedovede samo označovat slůvkem „já“. To jsou ony nejnižší stupně, jimiž už prošel. A teď přejdeme do vlastní zemské inkarnace.

V ní mělo lidské fyzické tělo projít další proměnou a stát se tak ještě dokonalejším, než bylo předtím. Co předtím nedovedlo? Co mu bylo úplně cizí? Co si ponechával božský duch pro sebe? Co ještě vůbec nesvěřil lidskému tělu? To byla schopnost rozezvučet svůj duševní život z nitra navenek! Na Měsíci bylo toto

lidské tělo, které tehdy stálo na stupni zvířete, němé. Schopnost rozezvučet nitro navenek byla ještě u Boha. Nebyla ještě svěřena bytosti člověka samého. Pokud se vyskytují zvířata, která se už dnes dovedou projevovat hlasem, je to přece jenom něco jiného; vnitřně jsou ještě zasazena do úplně jiného stavu; sice vydávají hlas, ale zvučí jimi božstvo. Schopnosti vyjádřit slovy, co žije v nitru jeho duše, dostalo se člověku teprve na Zemi. Předtím byli lidé němí. Schopnost slova tedy přistoupila k lidské bytosti s její pozemskou existencí. Přehlédneme-li nyní celek toho, co jsme si dnes postavili před duši, řekneme: celý vývoj byl nasměrován tak, že schopnost mluvit, síla slova, byla původně u Boha a že Bůh vytvořil nejprve předpoklady, aby fyzický aparát získal schopnost dát z nitra zaznívat tomuto slovu. K tomu bylo všechno nasměrováno a vedeno. Jako je květina obsažena už v semínku, tak byl zvučící, mluvící člověk, člověk nadaný slovem, Logosem, přítomen už v semínku na Saturnu. Ale zvučení bylo ještě skryto v semínku; teprve se ze semínka vyvinulo, jako je celá rostlina skryta v semínku a teprve se z něho rozvíjí.

Ale nyní veďme pohled ještě jednou zpátky na fyzické tělo člověka, jak bylo přítomno na Saturnu, a položme si otázku: Kde se vzalo toto fyzické tělo člověka? Co je jeho nejzažším prazákladem? Bez čeho by nebylo mohlo nikdy projít celým tím vývojem? To, z čeho prochází, je Logos čili Slovo. Neboť už tehdy na Saturnu bylo směřováno tak, toto lidské fyzické tělo, že se později mohlo stát tělem mluvícím, svědkem Logosu. Že máte dnes tuto podobu, že toto lidské tělo má dnešní tvar, to pochází z toho, že celý plán našeho stvoření měl za základ „Slovo“. Celé lidské tělo je vybudováno se zřetelem na slovo, a od začátku je založeno tak, že nakonec z něho mohlo vytrysknout slovo. Jestliže proto esotemí křesťan hledí na fyzické tělo člověka a táže se: Co je jeho prvotním pravzorem, pratvarem fyzického těla, a co je jeho obrazem, odlitkem tohoto pravzoru? Pak si říká: Toto fyzické tělo člověka má za svůj pravzor Slovo čili Logos; Logos čili Slovo působilo od začátku v lidském fyzickém těle. A Logos v něm působí dodnes: když fyzické tělo člověka leží v posteli a je opuštěno svým já, pak působí božský Logos v člancích lidské bytosti, člověkem opuštěných. Ptáme-li se na první prapůvod fyzického těla, řekneme: Jeho prvním prapůvodem je Logos neboli Slovo.

A teď postupujme dále ve vývoji. Saturn přešel do stavu slunečního; do lidského fyzického těla bylo včleněno tělo oživující. Co však muselo nastat, aby postup probíhal tak, jak vskutku probíhal?

Zatímco na Saturnu bylo fyzické tělo jakýmsi strojem, jakýmsi automatem, ale naveskruz postupovaným a udržovaným působností Logosu, včlenilo se do něho na Slunci tělo oživující, v němž působil božský oživující (životní) duch. Na Saturnu, tak bychom to mohli vyjádřit, bylo lidské tělo výrazem Logosu. Saturn pominul; lidské tělo se nově inkarnuje na Slunci; tady se do fyzického těla včleňuje tělo životní, prodchnuté životním duchem. Logos se na Slunci stal životem! Jdeme dále. - Na Měsíci se do lidské bytosti včlenilo tělo astrální. Co je to astrální tělo? Vždyť víme, že se jasnozřivému vědomí zjevuje i dnes jako aura, obklopující člověka. Je to světelné tělo, které jenom při dnešním vědomí nelze spatřit. Ale jakmile je spatříme jasnozřivým vědomím, je to světlo, duchové světlo; a naše fyzické světlo je jenom přetvořené toto světlo duchové. I sluneční světlo je vtělením duchového, božského aurického vesmírného světla. To je jeho základem. V dnešním světě se setkáváme se světlem, které k člověku proudí ze Slunce. Ale existuje i jiné světlo, světlo, které se line z lidského nitra. Na Měsíci ještě astrální tělo člověka zářilo pro bytosti, které se vyskytovaly kolem něho. Tak na Měsíci přistoupilo světelné astrální tělo k lidskému tělu fyzickému a éthemému.

A teď se zamysleme nad postupem celého toho vývoje. Na Saturnu máme tělo fyzické jako výraz Logosu. Na Slunci k němu přistupuje tělo éthemé jako výraz životního ducha: Logos se stal životem. Na měsíci přistupuje navíc tělo světelné: život se stal světlem! Tak jsme zachytili postup vývoje lidského těla. - Když člověk vkročil poprvé na Zemi, byl ještě výtvorem božských duchových bytostí. Byl a žil tedy tím, že v jeho fyzickém těle, v jeho astrálním těle žil Logos, který se stal životem, který se stal světlem. A teď se otažme, co se pak stalo na Zemi? Pro člověka a v člověku přistoupilo k dosavadním článkům ještě já. Tím však, že přistoupilo já, byl člověk nyní schopen nejenom sám žít ve světle, v životě,

nýbrž byl schopen se na to všechno dívat i zvenčí, postavit se Logosu, životu, světlu tváří v tvář. Tím se to všechno stalo pro něho něčím hmotným, získalo to hmotnou existenci. - Když jsme tu myšlenku dovedli až sem, tedy jsme více méně přesně určili bod, u něhož příště začneme, abychom ukázali, jak se člověk, narozený z božství, vlastně změnil v dnešního člověka, obdařeného jástvím. Neboť jak jsme viděli, před dnešním člověkem, obdařeným jástvím, se už vyskytoval jeho božský předek. Co si člověk vydobyl díky svému já, to každou noc odnímá svému fyzickému a éthemému tělu; co v něm bylo odjakživa, to v nich zůstává a zaopatřuje je v době, kdy člověk je věrolomně opouští a nestará se o ně. Tady v něm ještě vězí ona původní duchová božská podstata.

To všechno, co jsme se právě pokusili postavit před svůj duchovní pohled jakožto hluboké tajemství existence, prostřednictvím výrazů křesťanské esoteriky, a co bylo běžné těm, kdo tehdy za prvních dob byli „služebníky Slova“, to je vysloveno jednoznačně velkými, lapidárními větami, v Janově evangeliu. Je pouze třeba, aby tato první slova byla přeložena správným způsobem, odpovídajícím jejich smyslu. Jsou-li opravdu správně přeložena, podávají nám ony skutečnosti, které jsme právě před sebe postavili. Postavme si před duši tyto skutečnosti ještě jednou, abychom smyslu oněch slov přesně porozuměli.

Na počátku byl Logos, jakožto pratvar, jako prvotní pravzor lidského fyzického těla, a Logos byl také výchozím základem všeho. Zvířata, rostliny, nerosty vznikly vesměš později. Na Saturnu existoval z toho všeho skutečně jenom člověk; na Slunci přibyla říše živočišná, na Měsíci rostlinná a na Zemi nerostná. Na Slunci se Logos stal životem, na Měsíci se stal světlem; to vystoupilo zevně před člověka, když člověk se stal bytostí obdařenou jástvím. Ale člověk se musel učit poznávat podstatu Logosu, čím byl původně a v jaké podobě se objevil nakonec. Nejdříve tu byl Logos, pak se stal životem, pak světlem, a toto světlo žije v astrálním těle. Toto světlo svítilo do lidského nitra, do temnoty, do nemohoucnosti poznávat. A pozemská existence má ten smysl, že člověk má přemoci temnotu ve svém nitru, aby mohl poznat světlo Logosu.

Proto jsou první slova Janova evangelia tak nesmírně obsažná, tak lapidární, a snad - jak řekne leckdo - tak těžko srozumitelná. Ale cožpak to, co je to nehlubší ve světě, by mělo být vyřčeno triviálními slovy? Což to není prapodivný postoj, přímo

výsměch všemu svátému, říká-li někdo, že k pochopení kapesních hodinek je sice potřeba, aby člověk pronikl rozumem hluboko do věci, ale k pochopení božských skutečností světa musí stačit prostý, prostoduchý, nejnaivnější lidský rozum!? Je to zlé, že došlo u dnešního lidstva k tomu, když někdo se snaží poukázat na hloubku prvotních, základních náboženských spisů, že se mu pak odpoví: Ale k čemupak všechny ty složité výklady, to musí být všechno prosté a pochopitelné samo sebou! - Ale nikdo než jedině ten, kdo má dobrý úmysl a dobrou vůli se zahloubat do velikých skutečností světa, se nedobere hlubokého smyslu takových slov, jaká stojí na začátku nejhlubšího z evangelií, Janova evangelia. Tato slova opisují to, co jsme si právě vyložili.

A teď si tato počáteční slova přeložme:

„V prvopočátku bylo Slovo, a to Slovo bylo u Boha, a to Slovo bylo bohem (nebo: božské).

To bylo v prvopočátku u Boha.

Všechno vzešlo skrze ně a bez tohoto Slova nevzešlo nic, co kdy povstalo.

V něm byl život a život byl světlem lidí.

A to světlo v temnotě svítí a tma je nepřijala.“

Jak temnota může postupně dojít k jeho přijetí, o tom vypráví další obsah Janova evangelia.